

Motion till riksdagen 2025/26:4031

av **Tony Haddou m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2025/26:210 Bidragsspärr och sanktionsavgift i socialförsäkringen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2025/26:210.

Motivering

I propositionen föreslår regeringen en administrativ sanktion i form av en sanktionsavgift för fysiska och juridiska personer enligt socialförsäkringsbalken samt för vårdgivare enligt lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd, som har orsakat att ersättning har betalats ut felaktigt eller med ett för högt belopp. Regeringen föreslår även en administrativ sanktion i form av en spärr från rätt till en förmån enligt socialförsäkringsbalken under en viss tid. Det är Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten som ska besluta om sanktionsavgift, och åklagaren ska i vissa fall föra talan om sådan avgift i mål om bidragsbrott, samtidigt som skyldigheten att anmäla misstänkta brott enligt bidragsbrottslagen (2007:612) begränsas.

För Vänsterpartiet är ordning och reda i välfärdssystemen av största vikt. Det är centralt för tilliten till och förtroendet för våra transfereringssystem att ersättningar kommer rätt personer och företag till del. Kriminella aktörer som genom företag missbrukar och medvetet utnyttjar våra välfärdssystem ökar, och bekämpandet av dessa måste vara en prioritering.

Vänsterpartiet ställer sig trots detta kritiskt till regeringens förslag. Att införa sanktionsavgifter är, som regeringen konstaterar, att betrakta som ett nytt straff för ett brott. Att besluta om en sanktionsavgift innebär således en anklagelse om brott enligt den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). I regeringens förslag inkluderas att en sanktionsavgift ska påföras med strikt ansvar, t.ex. vid återkrav av bostadsbidrag efter

slutavstämning eller återbetalning av sjukersättning. Som Centrala studiestödsnämnden skriver i sitt remissvar innebär en sanktionsavgift med strikt ansvar en utökning av vad som är att betrakta som ett brott. Vänsterpartiet ställer sig emot en sådan utökning. Vi instämmer i Försäkringskassans kritik att det inte är rimligt att en sanktionsavgift ska kunna påföras när den enskilda personens felaktiga uppgiftslämnande inte kan bedömas vara gjort med uppsåt eller grov vårdslöshet. Om en student beviljas bostadsbidrag under våren men sedan sommarjobbar och i slutavstämningen därför har haft för hög inkomst, skulle det med regeringens förslag kunna resultera i både återbetalningskrav, sanktionsavgift och en möjlig avstängning från bostadsbidraget under en tid framöver. Det anser vi är en orimlig ordning i ett socialförsäkringssystem, och det kan leda till att personer som både har rätt till och är i behov av våra socialförsäkringssystem inte vågar ansöka om det av rädsla för att göra fel. I likhet med en lång rad remissinstanser, däribland Brottsförebyggande rådet, Jämställdhetsmyndigheten, Diskrimineringsombudsmannen, ISF, Centrala studiestödsnämnden, DHR (delaktighet, handlingskraft, rörelsefrihet), SKPF Pensionärerna, SPF Seniorerna och Riksförbundet för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning, ser vi hur regeringens förslag om sanktionsavgift med strikt ansvar skulle skada socialförsäkringens legitimitet, missgynna utsatta grupper och förstärka redan befintliga ojämlikheter, vilket i förlängningen kan leda till att människor avstår från att ansöka om ersättning av rädsla för att lämna felaktiga uppgifter.

Regeringens förslag om att införa en spärr i socialförsäkringarna är även det kraftigt problematiskt. Som Justitieombudsmannen konstaterar har förslaget i hög grad straffrättslig karaktär och skulle tillsammans med den administrativa sanktionsavgiften därför kunna innebära en dubbel bestraffning. Det skulle strida mot rättsprincipen *ne bis in idem* i Europakonventionen. Vidare så är det inte heller fastställt i förslaget hur Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan ska bedöma om en person agerat medvetet eller grovt vårdslöst, vilket öppnar upp för godtycklighet. Det framgår alltså inte när en sådan spärr ska anses skälig, en kritik vi delar med Inspektionen för socialförsäkringen och Tjänstemännens centralorganisation.

Riksdagen bör således, av ovanstående anledningar, avslå regeringens förslag i sin helhet. Detta bör riksdagen besluta.

Tony Haddou (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Håkan Svenneling (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Guðrún Nordborg (V)

Jessica Wetterling (V)